vel denariorꝫ ad denarios· vel quarũcũq;
rerꝫ ad denarios nõ ꝓpter res necessarias
vite· sed ꝓpter lucrũ querendũ· ⁊ hec q̃dẽ
negociacõ ꝓprie videt ad negociatores p
tinere· fm phm autẽ prima ꝛmutacõ lau-
dabilis ē· qꝛ deseruit naturali necessitati
sed a autẽ iuste vitupat· quia q̃ntũ est de
se deseruit cupiditati lucri q̃ terminũ ne-
scit sed in infinitũ tendit· et ideo negocia
cõ fm se ꝛsiderata quandã turpitudinem
habet in q̃ntum nõ importat de sui racõne
finem honestũ vel necessariũ· lucrũ tñ qd
est negociacõnis finis et si in sui racõe nõ
importet aliquid honestũ vel necessariũ·
nihil tñ importat de sui racõe vicioſũ vel
vtuti ꝛtrariũ· vñ nihil ꝓhibet lucrũ ordi-
nari ad aliquẽ finem necessariũ vel etiã ho
nestum· et sic negociacõ licita reddet· sic
cũ aliquis lucrum moderatũ qd negocian
do querit ordinat ad domus sue sustẽta-
cõem vel etiam ad subueniendũ indigẽti-
bus vel etiam cũ aliquis negociacõem intẽ
dit ꝓpter publicam vtilitatẽ· ne scꝛ res ne-
cessarie ad vitã patrie desint et lucrũ ex-
petit nõ quasi finem sꝫ quasi stipendiũ la-
boris Ad· j· g° dd· q; vbum criso· est in-
telligendũ de negociacõe fm q; vltimũ fi
nem i lucro ꝛstituit qd ꝑcipue videt qñ a
liquis rem nõ immutatã carius vendit· si
enĩ rem in melius mutatã cariꝰ vendat vi-
det premiũ sui laboris accipe q̃uis ⁊ ipm
lucrum possit licite intendi· nõ sic vltimus
finis sed ꝓpter aliũ finem necessariũ vl̃ ho
nestũ vt dictũ est· Ad· ij· dd q; nõ q̃cũ-
q; carius vendit aliquid q̃ emerit negoci
atur sꝫ solum qui ad hoc emit vt cariꝰ ven
dat· si autẽ emit rem nõ vt vendat sed vt
teneat et postmodũ ꝓpter aliquã causam
eã vendere velit nõ est negociacõ q̃mus
carius vendat· pẽt enĩ hoc licite facere vl̃
qꝛ in aliquo rem meliorauit vel quia preciũ
rei est mutatũ fm diuersitatem loci vl̃ tẽ-
poris vel ꝓpter piculũ cui se exponit trãs-
ferendo rem de loco ad locũ vel eam fieri
faciendo· et fm hoc nec empcõ nec vendi-
cõ est iniusta Ad· iij· dd· q; clerici nõ so
lum nõ debent abstinere ab hiis que sunt
p se mala sed etiam ab hiis que hnt spẽm
mali· qd quidẽ i negociacõe ꝛtingit· tum
ꝓpter hº q; est ordinata ad lucrũ terrenũ
cuiꝰ clerici debent esse ꝛtemptores· tum
etiã ꝓpter frequentia negociatorꝫ vicia· qꝛ
difficulter exuit negociator a pẽtis labio-
rũ· vt dr̃ ecc· xxvj· est et alia causa· qꝛ ne-
gociacõ nimis implicat aĩm secularibꝰ cu-
ris et p ꝛsequens a spũalibꝰ retrahit· vñ
apl̃us dic· j· ad thi· ij· nemo militans deo
implicat se secularibꝰ negociis· licet tñ cle
ricis vti prima ꝛmutacõis spẽ q̃ ordinat ad
necessitatẽ vite emendo vel vendo·

Emde ꝛsiderandũ ē de pẽtõ
vsure quod ꝛmittit i mutuis
Et circa hoc q̃runt· iii· Pri
mo vtꝫ sit pẽtm̃ accipe pecu-
niã p pecunia mutuata qd est
accipere vsurã Secdo vtꝫ liceat p eodem
q̃mcunq; vtilitatem accipe quasi in recom
pensacõꝫ mutui Tercõ vtrũ aliquis resti
tuere teneat id quod d̃ pecunia vsuraria
iusto lucro lucratus est Quarto vtꝫ lice
at accipe mutuo pecuniã sub vsura·

D· j· sic ꝓcedit· vt q; accipe vsuraꝫ
p pecunia mutuata nõ sit peccatũ·
nullus enĩ peccat ex hoc q; sequit
exemplum xpi· sed dñs de se ipo dicit lu·
xix· ego veniens cũ vsuris exigissem illam
scꝫ pecuniam mutuatã· gº nõ est pẽtm̃ acci
pere vsurã p mutuo pecunie· ꝗ· sic dr̃ i
ps̃· lex dñi immaculata· qꝛ scꝫ pẽtm̃ ꝓhi-
bet· sed i lege diuina ꝛcedit aliqua vsura
fm illud deuº· xxiij· non fenerabis fratri
tuo ad vsuram pecuniã nec fruges · nec
quamlibet aliam rem · sed alieno et q;
plus est etiam in premium rep mittitur
p lege seruata· fm illud deuº· xxvij· fe-
nerabis gentibꝰ multis et ipe a nullo fe-
nus accipies· gº accipe vsurã nõ est pẽtm̃
ꝗ· in rebus hũanis determinat iustitia
p leges ciuiles et fm eas ꝛcedit vsuras ac
cipere· gº videt q; nõ est illicitũ ꝗ· pre
termittere ꝛsilia nõ obligat ad pẽtm̃· sed
luc· vj· inter alia ꝛsilia ponit dare mutuũ
nihil inde sperantes · ergo accipere vsu-
ram nõ est pẽtm̃ ꝗ· pecuniã accipe pro
eo qd q̃s facere ñ tenet ñ videt esse fm se
pẽtm̃· sed nõ in quolibet casu tenet pecu-
niã habens eam ꝓximo mutuare· gº licet
ei aliqñ p mutuo accipe preciũ ꝗ· argẽ
tum monetatũ et in vasa formatũ nõ dif-
fert specie· sꝫ licet accipe p vasis argẽt cis
p̃ciũ accomodatis· gº etiam licet accipere
p̃cium p mutuo argenti monetati· vsura
gº nõ est fm se pẽtm̃ ꝗ· quilibꝫ p̃t licite
accipe rẽ quã ei dñs rei· volũtarie tradit sꝫ
ille q̃ accipit mutuũ volũtarie tradit vsu-
ram· gº ille qui mutuat licite pẽt accipere

Sed ꝛtra est qd dr̃ exo· xxij· si pecuniã
mutuam dederis populo meo paupi qui
habitat tecũ nõ vrgebis eũ quasi exactor
nec vsuris oppriimes Rñº dd· q; accipe
vsuram p pecunia mutuata est fm se mu
stum· qꝛ vendit id quod nõ est· p qd mani-
feste inequalitas ꝛstituit que iustitie con
trariat· ad cuiꝰ euidentiã sciendũ est q; q̃
dam res sunt quarꝫ vsus est iparꝫ rerꝫ con-
sumptio· sic vinũ ꝛsumimꝰ eo vtendo ad
potũ· ⁊ tritricũ ꝛsumimꝰ eo vtendo ad ci-
bum· vnde in talibus non debet seorsum

dputari vsus rei à re ipa · ſz cuicūqz dcedit
vsus ex hoc ipo dcedit res · et ꝓpter hoc in
talibus p mutuū transferē dominiū ſi qs
g° ſeorſum vellet vendere vinū ⁊ vellet ſe
orſum vendere vſum vini · venderet eādē
rem bis vel venderet id qd nō eſt · vñ ma-
nifeſte p iniuſtitiā peccaret · et ſimili rōne
iniuſtitiā dmittit qui mutuat vinū aut tri
ticū petens ſibi duas recōpenſacōes · vnā
quidē reſtitucōem equalis rei · aliā vo pre
cium vſus qd vſura dr · quedam vero ſunt
quoꝝ vſus nō eſt ipſa rei dſumptio ſic vſus
domus eſt inhabitacō nō autē diſſipacio ·
et in talibus ſeorſum pōt vtrūqz concedi
puta cū aliquis tradit alteri dominiū do-
mus reſeruato ſibi vſu ad aliquod temp⁹
vt ecōuerſo cū quis dcedit alicui vſum do-
mus reſeruato ſibi eius dominio · ⁊ ꝓpter
hoc licite pōt homo accipe preciū p vſu
domus · et pōt homo petere domū acco-
modatam · ſicut patet in dductione et lo-
cacōne domus · pecunia autē ſm phm in
v · ethi · ⁊ in · j · politice · principaliter ē mu-
ta ad dmutacōnes faciendas · ⁊ ita ꝓpri⁹
et principalis pecunie vſus eſt ipius dſum-
ptio ſiue diſtractio ſm q in dmutacōnes
expendit · et ꝓpter hoc ſm ſe eſt illicitum
p vſu pecunie mutuate accipe preciū qd
dr vſura · et ſicut alia iniuſte acquiſita te-
net homo reſtituere · ita etiā pecuniā quā
p vſuram accepit · Ad · j · g° dd q vſura
ibi methaphorice accipit p ſupexcellētia
bonoꝝ ſpūalium quā exigit deus · volens
vt in bonis acceptis ab eo ſemp proficiam⁹
quod eſt ad vtilitatem noſtrā nō eius ·
Ad · ij · dd · q iudeis prohibitū fuit acipere
vſuram a fratrib⁹ ſuis ſcz iudeis · p quod
dat intelligi q accipe vſurā a quocūqz ho
mine eſt ſimpliciter malū · debem⁹ enī omnē
hoīem habere quaſi proximū et frem pcipue
in ſtatu euāgelij ad quod omēs vocātur
vñ in ps° · abſolute dr qui pecuniā ſuā nō
dedit ad vſurā · ⁊ ezech · xviij · qui vſurā nō
acceperit · q autē ab extraneis vſurā acci-
perent nō fuit eis dceſſum q̄ſi licitū · ſed p
miſſum ad maius malū vitandū ne ſcz a iu-
deis deū colentib⁹ vſuras accipent ꝓpter
auaricia cui dediti erant · vt hē pſa · lv · qd
aut i pmiū pmittr fenerabis gētib⁹ mul-
tis etc · fenus ibi large accipit p mutuo ·
ſic ecc · xxix · dr multi nō cauſa nequicie fe-
nerati ſunt id eſt nō mutuauerūt · pmitti
tur g° in pmiū iudeis abundantia diuici
aꝝ ex qua dtingit q alijs mutuare poſſunt
Ad · iij · dd · q dare mutuū nō ſemp te-
net homo · ⁊ ideo q̄ntū ad hoc ponit iter
dſilia · ſed q homo lucrū de mutuo non q̄
rat hoc cadit ſub racōe pcepti · pōt tn dici
dſilium p dpacōem ad dicta phariſeorum
qui putabant vſurā aliqm eſſe licitā · ſic et
dilectio inimicoꝝ eſt dſilium · vel loqt ibi
nō de ſpe vſurarij lucri · ſz de ſpe que pont
in homie nō enī debem⁹ mutuū dare · vel
quodcūqz bonū facere ꝓpter ſpem homis
ſed ꝓpter ſpem dei Ad · iiij · dd · q leges
hūane dimittunt aliqua pcta impunita p
pter dicōnes hoīm imperfectoꝝ · in quib⁹
multe vtilitates impedirent · ſi omia pcta
diſtricte phiberēt penis adhibitis · ⁊ iō
vſuras lex humana dceſſit non quaſi exti-
mans eas eſſe ſm iuſtitiā · ſed ne impedi-
rent vtilitates multoꝝ · vñ in ipo iure ciui
li dr q res que vſu dſumunt neqz racōne
naturali neqz ciuili recipiūt vſumfructū ·
et q ſenatus nō fecit eaꝝ reꝝ vſumfructū
neqz enī poterat ſed q̄ſi vſum fructū dſti-
tuit dcedens ſcz vſuras · et phus naturali
racōne ductus dic in · j · politi · q vſuraria
acquiſicō pecuniaꝝ eſt maxie pter naturā
Ad · v · dd · q ille qui mutuare nō tenet
recompenſacōem pōt accipe eius qd fecit
ſed nō amplius debet exigere · recōpenſat
autē ſibi ſm equalitatem iuſtitie · ſi tm ei
reddat q̄ntum mutuauit · vñ ſi ampli⁹ exi-
gat p vſufructu rei q̄ aliū vſum nō habet
niſi dſumpcōnē ſubſtantie exigit pciū ei⁹
quod nō ē · et ita eſt iniuſta exactio · Ad
vj · dd · q vſus principalis vaſoꝝ argēteoꝝ
nō ē ipa eoꝝ dſumptio · et ideo vſus eoꝝ pt
vendi licite ſeruato dominio rei · vſus autē
principalis pecunie argentee ē diſtractio
pecunie in dmutacōnes · vñ nō licet eius
vſum vendere cū hoc q aliquis velit eius
reſtitucōem quod mutuo dedit · ſciendum
tn q ſcdarius vſus argenteoꝝ vaſoꝝ poſ
ſet eſſe dtumacō et talē vſum eoꝝ nō licet
vendere · ⁊ ſimiliter pōt eſſe aliquis alius
ſcdarius vſus pecunie argentee · vt puta ſi
quis dcederet pecuniā ſignatam ad oſtē-
tacōem vel ad ponendū loco pignoris et
talem vſum pecunie licite hō vendere pt
Ad · vij · dd q ille qui dat vſurā nō ſim-
pliciter voluntarie dat ſed cū quadā ne-
ceſſitate inq̄tū indiget accipe pecuniam
mutuo quā ille qui habet nō vult ſine vſu
ra mutuare ·

D · ij · ſic pcedit · vt q aliqs poſſit
p pecunia mutuata aliquā aliā cō-
moditatem expetere · vnuſquiſqz ei
licite poteſt ſue indemnitati dſulere · ſz q̄n
qz aliquis damnū patit ex hoc q pecuniā
mutuat · g° licitū eſt ei ſupra pecuniā mu-
tuatā aliqd aliud p damno expetere · vel
etiā exigere ꝗ · vnuſquiſqz tenet ex quo
dā debito honeſtatis aliquid recōpenſare
ei qui ſibi grām fecit · vt dr in · v · ethi · ſed
ille qui alicui in neceſſitate dſtituto pecu
niā mutuat grām facit · vñ ⁊ graciaꝝ actio

ei debet· g° ille qui recipit teneť naturali
debito aliquid recompensare· ſz nō videť
esse illicitū obligare se ad aliquid ad qd̄
quis ex naturali iure teneť· g° nō videť es
se illicitū si aliquis pecuniā alteri mutuās
in obligacōne deducat aliquā recompēsa=
cōem ꝓ· sicut est quoddā munus a ma=
nu ita est quoddā munus a lingua et ab
obsequio· vt dic glo· psa· xxxiij· beatus qui
excutit manus suas ab omni munere· sed li
cet accipe seruiciū vel etiā laudē ab eo cui
quis pecuniā mutuauit· g° pari racōe licet
quodcūqz aliud munus accipe ꝓ· eadē
videť esse ꝟpacō dati ad datū et mutuati
ad mutuatū sed licz pecuniā accipe ꝑ alia
pecunia data· g° licet accipe recōpensacō
nē alteriꝰ mutui ꝑ pecuīa mutuata· ꝓ·
magis a se pecuniā alienat qui eā mutuā=
ando dominiū transfert· q̄m qui eā mer=
catori vel artifici ꝟmittit· ſz licet lucrū ac
cipere de pecunia ꝟmissa mercatori vel ar
tifici· g° licet etiam lucrū accipe de pecu=
nia mutuata ꝓ· ꝑ pecunia mutuata p̄t
homo pignus accipe cuiꝰ vsus posset ali=
quo precio vendi· sic cū impignorat ager
vel domus que inhabitať g° licet aliquod
lucrū habere d̄ pecunia mutuata ꝓ· cō
tingit q̄nqz q̄ aliquis carius vendit res su
as racōne mutui aut vilius emit qd̄ est al=
terius· vel etiā ꝑ dilacōne p̄ciū auget vel
ꝑ accelleracōne diminuit· in quibꝰ omibꝰ
videť aliqua recompensacō fieri q̄si ꝑ mu=
tuo pecunie· hoc autē nō manifeste appa
ret illicitū· g° licitū est aliquod ꝟmodū
de pecunia mutuata expetere vel etiā exi=
gere Sed ꝟtra est qd̄ ezech· xviij· dī m=
ter alia que ad virū iustum requirūť si vsu
ram ⁊ supabundantiā nō acceperit Rñ°
dd̄· q̄ fm phm in· iiij· ethi· ome illud pro
pecunia habeť cuiꝰ p̄ciū pōt pecunia men
surari· et ideo sic si aliquis ꝑ pecunia mu=
tuata vel quacūqz alia re que ex ipo vsu cō
sumiť pecuniam accipit ex pacto tacito vl
expresso peccat ꝟtra iustitiā vt dictum est
ita etiā quicūqz ex pacto tacito vel expsso
quodcūqz aliud accepit cuiꝰ ꝑ preciū mēsu
rari pōt simile pctm incurrit· si vero accipi
at aliquid hꝰmōi nō quasi exigens nec qua
si ex aliqua obligacōne tacita vel expressa
sed sic gratuitū donū nō peccat· qz etiam
anteq̄m pecuniā mutuasset licite poterat
aliquod donum gratis accipe· nec peiozis
ꝟdicōnis efficiť ꝑ hoc q̄ mutuauit· recō=
pensacōem vero eorz que pecunia nō men=
suranť licet ꝑ mutuo exigere· puta bñuo=
lentiam et amorē eius qui mutuauit vl ali=
quid hmōi Ad· j· g° dd̄ q̄ ille qui mutu
um dat pōt absqz pctō in pactū deducere
cū eo qui mutuū accipit recompensacōem
damni ꝑ quod subtrahiť sibi aliquod qd̄
debet habere· hoc enī nō est vendere vsū
pecunie sed damnū vitare· et p̄t esse q̄ ac
cipiens mutuū maius damnum euitet q̄
dans incurreret· vñ accipiens mutuū· cum
sua vtilitate damnū alterius recōpenset·
recompensacōem vero damni qd̄ ꝟsiderať
in hoc q̄ de pecunia nō lucrať nō potest
in pactū deducere· qz non debet vendere
id quod nondū habet et pōt impediri mlt
tipliciter ab habendo Ad· ij· dd̄· q̄ recō
pensacō alicuius beneficij dupliciter fieri
p̄t· vno quidē mō ex debito iustitie ad qd̄
aliquis ex certo pacto obligari pōt· ⁊ hoc
debitū attendiť ſm q̄ntitatem beneficij
qd̄ quis accipit· et ideo ille qui accipit mu
tuū pecunie vel cuiꝰcūqz similis rei cuius
vsus est eius ꝟsumptio nō teneť ad plus
recōpensandū q̄ mutuo accepit· vñ cōtra
iustitiam est si ad plus reddendū obliger=
tur· alio mō teneť aliquis ad recompēsan
dū beneficiū ex debito amicicie in q° ma=
gis ꝟsiderať affectus ex quo aliquis bene
ficiū ꝟtulit q̄m etiā quantitas eiꝰ qd̄ fecit
et tali debito nō ꝟpetit similis obligacō ꝑ
quam inducit quedā necessitas vt nō spō
tanea recompensacō fiat Ad· iij· dd̄· q̄
si aliquis ex pecunia mutuata expetet vel
exigat q̄si ꝑ obligacōem pacti tacit vel ex
presſi recompensacōem muneris ab obsequo
vel a lingua puide ē ac si expeteret vel exi
geret munꝰ a manu· qz vtrūqz pecunia ex
timari p̄t· vt patet in hijs qui locant ope
ras suas quas manu vel lingua exercent· si
vero munus ab obsequio vel lingua· nō q̄si
ex obligacōne rei exhibeť· sed ex beniuolē
tia que sub extimacōe pecunie nō cadit· li
cet hꝰ accipe et exigere et expetere Ad
iiij· dd̄ q̄ pecunia nō p̄t vendi ꝑ pecunia
amplior q̄ sit q̄ntitas pecunie mutuate q̄
restituenda est· nec ibi aliquid est exigen
dū aut expetendū nisi beneuolentie affe
ctus qui sub extimacōne pecunie nō cadit
ex quo p̄t procedere spontanea mutuacō re
pugnat aūt ei obligacō ad mutuū faciend̄
in posterꝰ· qz etiam talis obligacō pecunie
extimari posset· ⁊ ideo licet sibi simul mu=
tuanti vnū aliquid aliud mutuū recipe· ñ
autē licet eū obligare ad mutuū impo sterꝰ
faciendum Ad· v· dd̄· q̄ ille qui mutuat
pecuniā transfert dominiū pecunie in eū
cui mutuat· vñ ille cui pecunia mutuatur
sub suo pcto tenz eā et teneť eā restituere
integre· vñ nō debet amplius exigere ille
qui mutuauit· sed ille qui ꝟmittit pecuniā
suā vel mercatori vel artifici ꝑ modū socie
tatis cuiusdā ñ transfert dominiū pecunie
sue in illum· ſz remanet eius· ita q̄ cū pe=
riculo ipsius mercator de ea negociať· vel
artifex operať· ideo sic licite p̄t ꝑtē lucri

inde puenientis expetere tanq̃ de re sua

Ad·vj·dd·q̃ si quis p pecunia sibi mutuata obliget rem aliquā cui⁹ vsus ex precio extimari potest debet vsum illius rei ille qui mutuauit ꝓputare in restitucōnem ei⁹ qd mutuauit·alioqn vbi vsū illi⁹ rei q̃si gratis sibi supaddi velit·idem est ac si pecuniā acciperet p mutuo qd ē vsurartū nisi forte esset talis res cui⁹ vsus sine p̄cio soleat ꝓcedi inter amicos·sic de libro acōmodato· Ad·vij·dd·q̃ si aliquis cari⁹ velit vendere res suas q̃ sit iustū p̄ciū vt de pecunia soluēda emptorē expetet manifeste vsura ꝓmittē·qr hmōi expectatio precij soluendi habet racōnem mutui·vñ quicquid vltra iustū precium p hmōi expectacōe exigit est quasi preciū mutui qd ꝑtinet ad racōem vsure·similiter etiā si q̃s emptor velit emere vilius q̃ sit iustū preciū eo q̃ pecuniam ante soluit q̃ possit ei res tradi est pctm vsure·qr etiam ista anticipacō solucōnis pecunie habet mutui racōem cui⁹ quodd̄ā preciū est quod diminuit de iusto precio rei empte· si vero aliq̃s de iusto precio velit diminuere vt pecuniā prius habeat nō peccat pctō vsure·

D·iij·sic pcedit·vt q̃ quicquid de pecunia vsuraria aliquis lucratus fuerit reddere teneat·dic enī ap⁹ro·xj·si radix sancta et rami·g° eadē rōne si radix infecta et rami· sed radix fuit vsuraria·g° et quicquid ex eo acquisitum est vsurariū·g° tenet ad restitucōem illi⁹.

ꝓ·sicut dr extra de vsuris in illa decretali cū tu sic asseris possessiones que de vsuris sunt cōpate debent vendi et ipāq̄ p̄cia his a quib⁹ sunt extorta restitui·g° eadem rōne quicquid aliud ex pecunia vsuraria acq̃ritur debet restitui· ꝓ·illud qd aliquis emit de pecunia vsuraria debet sibi rōne pecunie quam dedit·non g° habet maius ius i re q̃ acquisiuit q̃ in pecunia quā dedit·sed pecuniam vsurariā tenebat restituere· g° et illud q̃ ex ea acquirit tenet restituere· Sed ꝓtra quilibet pōt licite tenere id qd legittime acquisiuit·ſ id qd acquirit p pecuniā vsurariā interdū legittime acquirit·g° licite potest teneri Rñ° dd q̃ sicut s̄ dictū est res quedā sunt q̃rū vsus est ipsa earū ꝓsumptio que nō habet vsumfructū ſm iura· et ideo si talia fuerit p vsuram extorta puta denarij triticū vinū aut aliquid hmōi nō tenet homo ad restituendū·nisi id quod accepit·quia id quod de tali re est acquisitū nō est fruct⁹ hmōi rei·sed humane mdustrie nisi forte p detencōem talis rei alter sit damnificatus amittendo aliquid de bonis suis·tūc enī tenet ad recompensacōem nocumenti

quedam vero res sunt quarū vsus nō ē earū ꝓsumptio et talia habent vsumfructū sicut domus et ager et alia hmōi·⁊ ideo si quis domū alterius vel agrum p vsurā extorsisset ñ solum tenet restituere domum vel agrū sed etiam fructus inde pceptos quia sunt fructus rerū quarū alius ē dns et ideo ei debet· Ad·j·g° dd· q̃ radix nō solum habet racōem materie sic pecunia vsuraria sed habet etiā aliqualiter racōem cause actiue inq̃ntū administrat nutrimentū·⁊ ideo nō est simile Ad·ij·dd q̃ possessiones que de vsuris sunt ꝓpate nō sunt eorū quorū sunt vsure·sed illorū qui eas emerunt·sunt tñ obligate illis a q̃bus fuerunt vsure accepte sicut et alia bona vsurarij·⁊ ideo nō precipit q̃ assignēt ille possessiones hijs a quib⁹ fuerunt accepte vsure· quia forte plus valent q̃ vsure q̃s dederunt·ſ p̄cipit q̃ vendant possessiones ⁊ earū precia restituant scz ſm quantitatem vsure accepte Ad·iij·dd·q̃ illud quod accipit de pecunia vsuraria debet q̃dem acquirenti nō ꝓpter pecuniā vsurariam datam· sicut ꝓpter causam instrumētalem·ſ ꝓpter suā mdustriā sic ꝓpter causam principalem· ⁊ ideo plus iuris habet iure acquisita de pecunia vsuraria q̃ ī ipsa pecunia vsuraria·

D·iiij·sic pcedit·vt q̃ nō liceat pecuniam accipe mutuo sub vsura·dic enī ap⁹us ro·j·q̃ digni sunt morte nō solū qui faciūt pctā ſ etiam qui ꝓsenciunt facientibus·sed ille qui accipit pecuniam mutuo sub vsuris ꝓsentit vsurario ī suo peccato ⁊ p̄bet ei occasionem peccādi g° etiam ipe peccat· ꝓ·p nullo comodo tempali debet aliquis alteri q̃cunq̃ occasionem p̄bere peccandi· hoc enī ꝑtinet ad rōnem scandali actiui qd semp est pctm vt s̄ dictū est·sed ille qui petit mutuū ab vsurario expsse dat ei occasioēz peccandi·g° p nullo comodo tpale excusatur

ꝓ·nō minor videt esse necessitas q̃nq̃ deponēdi pecuniā suam apud vsurariū q̃ mutuum accepiendi ab ipo sed deponere pecuias apud vsurariū omnino videt esse illicitum·sicut illicitū esset deponere gladium apud furiosum·vel vginem ꝓmittere luxurioso·seu cibū guloso·g° neq̃ licitū est accipe mutuū ab vsurario· Sed ꝓtra illue qui iniuriā patit nō peccat ſm plm·v·etb·vñ iustitia nō est media inter duo vicia vt ibidem dr· sed vsurari⁹ peccat inq̃tum facit iniustitiā accipienti mutuum sub vsuris·g° ille qui accipit mutuū sub vsuris nō peccat Rñ° dd·q̃ inducere hominē ad peccādū nullo° licet vti cū peccato alterius ad bonū licitū ē· quia et deus

vtitur omitus pctis ad aliquod bonū· ex quolibet enī malo elicit aliquod bonū· vt dr̄ mendicitō· ⁊ ideo aug⁹ publicole que renti· vtq; liceret vti iuramento ei⁹ qui p falsos deos iurat· in quo manifeste peccat eis diuinā reuerentiā adhibens· rndit q; qui vtitur fide illius qui p falsos deos iurat nō ad malum sed ad bonū· nō pctō illius se sociat quo p demonia iurant sed pacto eius bono quo fidem seruant· si tn̄ induceret eū ad iurandum p falsos deos peccaret· ita etiā in ꝓposito dicendū est q; nullo⁰ licet inducere aliquē ad mutuādū sub vsuris· licet tn̄ ab eo qui hoc parat⁹ ē facere ⁊ vsuras exercet mutuū accipe sub vsuris ꝓter aliquod bonū quod est subuē tio sue necessitatis vel alteri⁹· sic etiam licet ei qui incidit in latrones manifestare bona que habet q̄ latrones peccant deripiendo ad hoc q; nō occidat exemplo· x· viroꝝ qui dixerūt ad ysmael· noli occidere nos qui thesaurū habemus in agro· vt dr̄· jere· lxj· Ad· j· g⁰ dd· q; ille qui accipit pecuniā mutuo sub vsuris nō dissentit i pctm̄ vsurarij· sz vtit eo· nec placet ei vsurarū acceptio· sed mutuacō que est bona· Ad· ij· dd q; ille qui accipit pecuniam mutuo sub vsuris nō dat occasionē vsurario vsuras accipiendi· sed mutuandi· ipe vsurarius sumit occasionem peccandi ex malicia cordis sui· vn̄ scandalum passiuū ex pte sua est· nō autē actiuū ex pte petētis mutuū· nec tn̄ ꝓter hmōi scandalū passiuum debet alius a mutuo petendo desistere si indigeat· qz hui⁹mōi passiuū scandalū nō puenit ex infirmitate vel ignorantia sz ex malicia Ad· iij· dd· q; si quis omitteret pecuniā suā vsurario nō habenti alias vn̄ vsuras exerceret vel hac intencōne omitterz vt inde copiosi⁹ p vsurā lucrarēt daret materiā peccandi· vnde et ipe esset p ticeps culpe· si autē aliquis vsurario alias hn̄ti vnde vsuras exerceat pecuniā suā omittat vt tucius seruet· nō peccat· sz vtit homīe pctōre ad bonū·

Et inde considerandū est de ptibus integralib⁹ iustitie q̄ sunt facere bonū ⁊ declinare a malo ⁊ de vicijs oppositis· Circa quod querūtur· iiij· Primo vtr duo p̄dicta sint ptes iustitie Secdo vtr transgressio sit spēale pctm̄· Tercio vtrū omissio sit spēale pctm̄· Quarto de opacōne omissionis ad trāsgressionē·

D· j· sic ꝓcedit· vt q; declinare a malo et facere bonū nō sint ptes iustitie· ad quālibet enī vtutem ptinet facere bonū opus et malū vitare· sed ptes nō excedunt totū· g⁰ declinare a malo et facere bonū nō debent poni ptes iustitie que est quedā vt⁹ spēalis Ꝓ· sup illud ps diuerte a malo et fac bonū inq̄re pacem ⁊ psequere eam· dic glo· illud vitat culpam sz diuertere a malo· hic mereē vitam eternā ⁊ palmam sz facere bonū· sed quelibet ps vtutis mereē palmā et vitam· g⁰ declinare a malo non est ps iustitie Ꝓ· quecūqz ita se hn̄t q; vnū includit alio nō distinguūt ab inuicem sic ptes alicui⁹ tocius· sz declinare a malo includit in hoc qd est facere bonū· nullus enī simlr facit bonū et malū· g⁰ declinare a malo ⁊ facere bonū nō sūt ptes iustitie· Sed ctra est qd aug⁹ in li⁰ de correctione ⁊ gracia ponit ad iustitiā legis ptinere declinare a malo et facere bonū Rn̄⁰ dd· q; si loq̄mur de bono ⁊ malo in omuni facere bonū et vitare malū ptinet ad omnē virtutem· et sm hoc nō possunt poni ptes iustitie· nisi forte iustitia accipiat put est omunis vtus· q̄uis etiam iustitia hoc mō accepta respiciat quandā racōez boni spēalem put sz est debitum in ordine ad legem diuinaz vel humanā· sed iustitia sm q; est spēalis vtus respicit bonū sub racōe debiti ad primum· et sm hoc ad iustitiā spēalem ptinz facere bonū sub racōne debiti in cōpacōe ad bonū et vitare malū oppositum sz qd est nociuū ꝓximo· ad iustitiam vero generalem ptinent facere bonū debitū in ordine ad omunitatem vel ad deū· vel vitare malū oppositū dicūt autē hec duo ptes iustitie generalis vel spēalis quasi integrales· qz vtrūqz eoꝝ requirit ad ꝓfectū actū iustitie· ad iustitiam enī ptinet equalitatē ostituere in hijs que sunt ad alterū vt ex ꝑ dictis patet· eiusdem autē est aliquid cōstituere et ostitutū oseruare in hijs q̄ sūt ad alterz· ostituit autē aliquis equalitatez iustitie faciendo bonū id est reddendo alteri quod ei debet· oseruat autē equalitatem iustitie iam ostituti declinādo a malo id est nullū nocumentū ꝓximo inferēdo·

Ad· j· g⁰ dd· q; bonū et malū hic accipiūtur sub quadā spēali racōe p quam appriant iustitie· et ideo hec duo ponunt ptes iustitie sm aliquā ꝓpriam racōem boni ⁊ mali· non autē alterius alicui⁹ vtutis moralis· qz alie vtutes morales osistūt circa passiones in quib⁹ bonū facere est venire ad mediū· quod est declinare ab extremis q̄si a malis· et sic in idem redit quātum ad alias vtutes facere bonū et declinare a malo· sed iustitia osistit circa opacōnes et res exteriores in quibus aliud ē facere equalitatem et aliud est factā nō corrumpere Ad· ij· dd· q; declinare a malo sm q; ponit pars iustitie nō importat